

Täysistunto

Tiistai 21.5.2024 klo 13.59—17.10

8. Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 8/2024 vp

Toimenpidealoite TPA 21/2023 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 5/2024 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta. — Keskustelu alkaa. Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.57 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus ajaa toimivan aikuiskoulutustuen alas juuri silloin, kun pitäisi panostaa osaamiseen ja kun osaajapula vaivaa. Osaamista tarvitaan enemmän kuin koskaan. Työuran aikana pitää voida päivittää osaamistaan. Suomen melkein ainutta uusiutuvaa luonnonvaraamme eli ihmisten kehittämistä halutaan tälläkin tavalla vaikeuttaa. Täydellisen hölmö päätös ja linja.

Työn murros ja monipuolisemmat työtehtävät muuttavat työelämää, jolloin osaamisen päivittäminen työuran aikana muodostuu yhä tärkeämmäksi. Töiden monipuolistuminen, alanvaihto ja työn perässä muuttaminen vaativat luontevan polun, jolle osaamisen päivittämisen esteitä ei pitäisi tällä tavoin rakentaa. Osaamisen päivittäminen on tärkeää työssä pysyvyyden, motivaation ja työurien pidentämisen kannalta. Liikkuvuus työpaikkojen ja työllistymisalojen välillä on täysin normaalia. Ei ole olemassa yhtä ainoaa tutkintoa työpaikkaan tai työuralle, joten osaamista on päivitettävä. Neljännesmiljoona suomalaista on viimeisen kymmenen vuoden aikana opiskellut aikuiskoulutustuen avulla, yli 30 000 viime vuosina. He ovat konkreettisesti osoittaneet ja näyttäneet tämän tarpeellisuuden. Sillä mahdollistetaan erityisesti niiden työuralla eteneminen ja opiskelu, joiden työpaikalla tai muuten ei ole resursseja koulutusta saada.

Arvoisa rouva puhemies! Me tarvitsemme enemmän koulutusta ja osaamisen päivittämistä työuran aikana, emme vähemmän. Nyt aikuiskoulutustukea ollaan lopettamassa, ja on mielestäni ainakin yhdeksän syytä, miksi niin ei pitäisi tehdä.

1) Se on järjestelmä, jossa työntekijä itse omaehtoisesti hakeutuu koulutukseen, ja se motivoi. He hakevat työuralleen kehitystä ja samalla parantavat työhyvinvointiaan ja todennäköisesti myös pidentävät työuraansa.

2) Yrityksissä ei ole halua riittäviin koulutuspanostuksiin. Erityisesti pienissä yrityksissä on vaikea päästä koulutukseen. Noin kymmenen vuotta sitten yritettiin laittaa koulutus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

velvoitetta yrityksille työehtosopimusten kautta. Työnantajat vastustivat sitä voimakkaasti. Niin se on nytkin. Myöskään kuulemisissa näitä uudistuksia ei ole näköpiirissä.

3) Matalapalkkaiset pääsevät koulutukseen ja päivittämään osaamistaan sekä etenevään urallaan. Usein se tapahtuu omalla alalla, mutta se helpottaa myös alan vaihtamista. Se on erityisesti ollut naisten koulutuskanava, ja tämä lakkautus on isku tasa-arvokehitystä vastaan. [Aino-Kaisa Pekonen: Kyllä, näin on!]

4) Työllisyysvaikutukset ovat laskelmissa höttöä, koska ajatellaan, että nämä ihmiset eivät lähde koulutukseen enää ollenkaan, kun tämä aikuiskoulutustuki poistuu. Myöskin sijaisten määrä on jätetty huomiotta työllisyyslaskelmissa.

5) Toimiva järjestelmä lopetetaan. Siellä on talous tasapainossa, ja vakuutusmaksuilla siihen osallistuvat palkansaajat ja työnantajat huolehtivat sen rahoittamisesta. Valtio huolehtii vain yrittäjien koulutuksen rahoituksesta.

6) Yrittäjien koulutuskanava on tässä mietinnössä jäänyt huomiotta kokonaan. Emmekö me tosiaan halua osaavia yrittäjiä?

7) Uutta ei ole tilalle eikä lähitulevaisuudessa edes näköpiirissä. Järjestys on täysin väärä. Olisi pitänyt olla uusi ennen kuin vanha lopetetaan, jotta päästäisiin vertailemaan sitä tähän. Lainapainotteinen järjestelmä, jota hallitus kaavailee, auttaa vain hyvätuloisia ja sellaisia, joilla on varaa maksaa koulutus. Pienipalkkainen perheellinen ei siihen pysty.

8) Aikuiskoulutustukea olisi kehitettävä edelleen työvoimapula-ammatteihin ja vähemmän osaamista omaaville. Olisimme valmiita kehittämään ja kohdentamaan aikuiskoulutustukea nykyistä paremmin, muun muassa toisen asteen ja matalamman koulutustason omaaville ja työvoimapula-ammatteihin. Osa-aikainen opiskelu olisi myös mahdollistettava nykyistä paremmin.

9) Työllisyysrahasto on erinomaisesti hoitanut asiaa, ja siellä on toimiva ja hyvä, ammattitaitoinen henkilökunta hoitamassa tätä. Myös sähköinen palvelu toimii siellä erinomaisesti. Nyt he ovat työttömyysuhan alla.

Arvoisa rouva puhemies! Näistä ja monista muista syistä esitämme vastalauseemme mukaisesti lakiehdotusten 1—9 hylkäämistä ja että hyväksytään vastalauseeseemme sisältyvät kolme lausumaehdotusta. Tarvitseeko lukea lausumaehdotuksia?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Juuri tässä kuiskuteltiin, kun varmistimme. Ei ole pakko, koska ne ovat siellä vastalauseessa olleet näkyvissä ja tiedossa.

— Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ja seuraavaksi edustaja Kallio.

15.03 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pari sitaattia tähän alkuun. Ensimmäinen: ”Suomi näkee osaavan, koulutetun työvoiman saatavuuden parantamisen keskeisenä tekijänä Euroopan kilpailukyvyllä.” Ja toinen: ”Suomi pitää Euroopan kilpailukyvyn ja menestyksen kannalta ratkaisevana, että jatkamme määrätietoisia ponnisteluja koulutustason nostamiseksi ja jatkuvan oppimisen vahvistamiseksi EU:n tasolla.” Nämä sitaatit ovat valtioneuvoston muistiosta, jossa määriteltiin Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi.

Valtioneuvosto onkin oikealla asialla EU-vaikuttamisessa halutessaan nostaa kansalaisten koulutustasoa ja edesauttaa jatkuvaa oppimista. Kysymys kuuluu: miksi hallitus ei toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

mi samalla tavoin kotimaan politiikassa? Suomessa on erittäin matala koulutusaste, ja kaikki toimenpiteet, jotka heikentävät uuden osaamisen hankintaa, heikentävät kilpailukykyämme. Valtioneuvoston määrittelemistä avaintavoitteista EU-vaikuttamiseen löytyvät myös digitalisaatio, tekoäly, vihreä siirtymä ja monia muita kilpailukykyyn liittyviä tekijöitä. Miten hallitus aikoo vastata niihin, kun se omilla toimillaan vaikeuttaa ihmisten kouluttautumista ja sitä kautta osaamistason nostamista? Miten hallitus vastaa työvoimapulaan, jos jokainen meistä on naulattu nykyiseen työhömmme lopuksi ikäämme?

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että jokainen meistä, halusimmepa tai emme, olisi sidottu siihen työhön ja tehtävään, mihin olemme kerran päätyneet — päätyneet usein hyvinkin nuorina ja usein myös tietämättöminä siitä, mitä lopulta elämässämme ja lopun elämäämme haluamme tehdä tai olemmeko ylipäättään fyysisesti tai henkisesti kyvykkäitä suoriutumaan siitä tehtävästä koko työuramme ajan, tai päätyneet työhön, jossa emme pysty antamaan parastamme emmekä ole parhaimmillamme. Meiltä vaaditaan jatkuvaa tehokkuuden ja tuottavuuden kasvua, mutta pystymmekö vastaamaan siihen, jos työssään viihtymätön tai siihen käytännössä kykenemätön työntekijä ei pysty vaihtamaan alaa tai nostamaan osaamistasoaan? Hallituksen logiikalla voitaisiin seuraavat eduskuntavaalitkin jättää väliin. Meitähän on jo täällä 200 edustajaa — mitäpä meitä vaihtamaan, olimmepa sitten kyvykkäitä tai halukkaita tehtäväämme. Onneksi kansa päättää kokoonpanomme, mutta silloin meillä on vastuu myös siitä, millaisia valintamahdollisuuksia lainsäätäjinä annamme kansalle.

Arvoisa puhemies! Tähän kohtaan sitaatti eräältä koulutusalan ammattilaiselta: ”Aikuiskoulutustukea hyödyntävät usein opetus- ja kasvatusalalla ja sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät matalapalkkaiset henkilöt. Avoimilla yliopisto-opinnoilla nostetaan koulutustasoa, ja usein opiskelujen tavoitteena on tutkinto-opiskelupaikka yliopistossa. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on ristiriidassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa: koulutustason nostaminen, jatkuva oppiminen työelämässä ja tarvittavan osaamisen kehittäminen. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella viedään työssäkäyviltä mahdollisuus nostaa osaamistasoaan.”

Aikuiskoulutustukea käyttävät hyvin usein avoimen yliopiston opintoja suorittaneet henkilöt. Tällaisia ovat muun muassa opettajat, jotka haluavat edetä urallaan esimerkiksi rehtoriopintojen kautta, tai uusia opetettavia aineita sivuaineiksi opiskelevat. Aikuiskoulutustuki on mahdollistanut itsensä kehittämisen nykyisessä työssä tai siirtymisen tehtäviin, jotka sopivat kyseessä olevalle henkilölle paremmin tai joissa on pulaa työntekijöistä. Erittäin tärkeää kouluttautuminen on työssäjaksamisen kannalta. Esimerkiksi Etelä-Savo on yksi matalimman koulutustason maakunnista. Aikuiskoulutustuen lakkautus heikentää entisestään mahdollisuuksia koulutustason nostoon. Aikuiskoulutustuen lakkautus vähentää myös kesäyliopistojen opiskelijamääriä, mikä vaikuttaa kesäyliopistojen rahoituksen leikkaukseen kahdesta päästä: opiskelijamaksutuottojen vähenemisen kautta ja valtionosuusrahoituksen leikkausten kautta.

Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen iskee koko maahan, mutta erityisesti se iskee itäiseen Suomeen, missä vanhoja työpaikkoja katoaa ja tarvitaan kouluttautumista uusiin. Tuen lakkauttaminen saattaa säästää rahaa yhdestä kohtaa, mutta yhteiskunnalle on tulossa lisäkuluja siitä, että työntekijät eivät enää ole niin tuottavia, jos ovat pakotettuja jäämään vanhalle ammattialalle ilman motivaatiota tai jaksamista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

Ihmisillä on muutakin elämää kuin vain työ. Ilmeisesti hallitus haluaa, että jokainen pyrkyyköön siinä tehtävässä ja asemassa, mihin kerran on päätyntä. Onneksi tämä kansanedustajan tehtävä on määräaikainen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ovaska.

15.08 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa rouva puhemies! Asian vakavuuden vuoksi tulini ihan tänne puhujapöytäntöön asti. — Ensinnäkin kannatan edustaja Lylyn tekemiä ehdotuksia.

Arvoisat kollegat, hyvät kansanedustajat! Haluan nyt puhua teille niiden tuhansien ja tuhansien naisten puolesta, jotka ovat käyttäneet aikuiskoulutustukea. He ovat kouluttautuneet muun muassa lähihoitajasta sairaanhoitajaksi, luokanopettajasta erityisopettajaksi tai lastenhoitajasta sosionomiksi. Miksi mainitsen nämä alat? Nämä alat ovat juuri niitä aloja, joilla meillä on myös huutava työvoimapula. Tämä on nyt viimeinen vetoomukseni kokoomuksen eduskuntaryhmälle, että vetävät tämän esityksen pois eduskunnasta.

Viime viikolla tässä samaisessa salissa lainasin muutamaa kokoomuksen edustajaa, muun muassa silloista eduskuntaryhmän puheenjohtajaa Mykkästä ja edustaja Heinosta. Hehän totesivat seuraavaa: ”Aikuiskoulutustuki tarvitaan, jotta jo töissä olevat voivat lisätä osaamistaan ja päivittää taitojaan. Siksi aikuiskoulutustuen poistaminen sotii täysin työelämän tämänhetkistä henkeä vastaan.” Ja samalla he jatkoivat: ”Oikeastaan minun kysymykseni kuuluisi, miten itse asiassa saisimme esimerkiksi keski-ikäiset miehet käyttämään tätä enempi. Varsinkin tämän työelämämurroksen aikana tästä voisi usein löytyä ratkaisu esimerkiksi siihen, että löytyisi uutta osaamista, osaamisen päivittämistä. Nimenomaan tämän tyyppisiä toimenpiteitä ehkä kaivattaisiin jatkossa lisää.”

Pidän aivan järjettömänä aikuiskoulutustuen lakkautusta tilanteessa, jossa meillä on huutava työvoimapula, ja tilanteessa, jossa meillä ei ole esittä uutta, korvaavaa mallia. Joten vielä kerran, arvoisat kollegat: vetäkää tämä esityksenne pois.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

15.10 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus tosiaan on lopettamassa nyt aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaajärjestelmän kokonaan. Nostan tässä puheenvuorossani esiin vain muutaman seikan aikuiskoulutustuesta.

Myös keskustan mielestä on ollut perusteita rajata ja kohdentaa aikuiskoulutustukea uudelleen, mutta tämä lakkauttaminen on kyllä todellakin liian raju ja kova toimi. Lakkauttamisen sijaan näitä tuen saamisen ehtoja voitaisiin määritellä uudelleen sillä tavalla, että tuki entistä paremmin palvelee työelämää ja ihmisiä.

Keskusta tavoittelisi aikuiskoulutuksen tukitarpeen puolittamista mutta myöskin sen jatkamista edelleen tosiaan tarkemmin ja paremmin kohdennettuna. Aikuiskoulutustukihan on ollut tärkeä keino edistää työssäjaksamista ja työurien pituutta. Aikuiskoulutustuki on tarjonnut monille vaikuttavan jatkuvan oppimisen väylän nykyajan vaativassa ja muuttuvassa työelämässä, ja se on myös auttanut monia etenemään työuralla, kehittämään ja jaksamaan.

Huomionarvoista on, rouva puhemies, se, että kolmannes aikuiskoulutustuen käyttäjistä on saanut tukea sosiaali- tai terveydenhuollon koulutukseen. Puhumme jatkuvasti täällä sallissakin sote-alan työvoimapulasta ja siitä, miten voisimme ratkoa sitä ja löytää siihen keinoja, ja aikuiskoulutustuki nimenomaan on ollut yksi merkittävä tekijä sote-alan työnteki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

jöiden työssäjaksamisen ja työuran kannalta. Tuen avulla moni lähihoitaja on opiskellut sairaanhoitajaksi ja sairaanhoitaja, terveydenhoitaja tai kätilö on suorittanut ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tai terveystieteiden maisterin tutkinnon ja jatkanut sote-alalla. Aina on toki niitäkin, jotka vaihtavat alaa, mutta me tarvitsemme erityisesti sosiaali- ja terveydenhoitoalalle mahdollisuuksia edetä uralla, kouluttautua ja jatkaa uraa esimerkiksi erilaisissa työtehtävissä.

Opetustoimen puolella taas aikuiskoulutustuki on mahdollistanut esimerkiksi opiskelun erityisopettajaksi tai ammatilliseksi erityisopettajaksi sellaiselle henkilölle, jolla on taustalla opettajan tutkinto.

Valiokunta toteaa nyt mietinnössään: ”Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että aikuiskoulutustuella on järjestelmän puutteista huolimatta kuitenkin onnistuttu nostamaan suomalaisten koulutustasoa mahdollistamalla työuran aikainen jatkuva oppiminen.” Valiokunta toteaa myös, että aikuiskoulutustuen merkitystä myös sosiaalista oikeudenmukaisuutta edistävänä tukimuotona on tähdennettävä, ja valiokunta huomauttaa, että aikuiskoulutustukea ovat eniten käyttäneet julkisen sektorin matalapalkkaiset naiset, joiden olisi ilman taloudellista tukea vaikeaa tai mahdotonta kouluttautua ja kehittää osaamistaan.

Tällä aikuiskoulutustuella on siis ollut hyvin moninainen merkitys, ja ehkä kaikkein ikävintä nyt tämän aikuiskoulutustuen lakkauttamisen kohdalla on se, että hallituksella ei ole minkäänlaista vaihtoehtoa ratkaisua tämän tilalle. Ja senkin tähden tässä opposition yhteisessä vastalauseessa toteamme näin: ”Hämmäntävimmäksi on koettu asiantuntijalausunnoissakin, että hallituksella ei ole uutta järjestelmää tai mallia vielä tilalle. Järkevintä olisi lähtökohtaisesti siirtymäaika siihen asti, että uusi järjestelmä on olemassa ja sitä voisi verrata ja arvioida vaikutuksiltaan nykyiseen järjestelmään. Vähintäänkin siirtymäaika tarvitaan aikuiskoulutustuen lakkauttamiselle tai hanketta, jossa varsinkin työvoimapula-alat voisivat esimerkiksi hakea rahoitusta kouluttaakseen henkilöstöä tehtäviin, joihin ei saada pätevää henkilöstöä.”

Siis nyt eletään tilanteessa, jossa pätevistä henkilöstöstä on kova pula, ja tämä aikuiskoulutustuen lakkauttaminen tulee ilman muuta vaikuttamaan näille aloille. Siksikin on tosiaan, rouva puhemies, ikävää, että hallituksella ei ole vaihtoehtoa. Niin kuin olemme kuulleet, niin muutenkin meillä työelämä on tämän hallituksen aikana kärsinyt aika kovia kouluksia moneltakin suunnalta. Lisäksi meillä on vielä se haaste, että työnantajien ja työntekijöiden tarpeet eivät kohtaa sillä tavalla, että moni on vailla työtä, työttömyys on lisääntynyt ja samaan aikaan kuitenkin sitten moni yritys kärsii työvoimapulasta. Tarvitaan tällaisia aikuiskoulutustuen tapaisia järjestelmiä, joilla ihmiset pystyvät tarvittaessa sitten kouluttautumaan myöskin uusiin tehtäviin.

Tässä valiokunnan mietinnössä valiokunta vielä toteaa, että valiokunnalle on painotettu sitä, että tuen lakkauttamisella tällä nykyisellä aikataululla voi olla jopa kriittinen vaikutus eri palveluiden saatavuuteen. Viittaus liittyi esimerkiksi sote- ja pelastusalan henkilöstön saatavuuteen. Tilanne voi vaikuttaa myös alan houkuttelevuuteen jatkossa.

Arvoisa puhemies! Kun hallitus tosiaan on nyt näin rajun muutoksen koulutuspolitiikkaan tekemässä, niin odottaisin hallitukselta myöskin selkeitä vaihtoehtoja ja ratkaisuja sille, miten jatkossa ihmiset voivat kouluttautua ja kehittää osaamistaan sillä tavalla kuin tämä aikuiskoulutustuki on osaltaan mahdollistanut.

Tässä opposition yhteisessä vastalauseessa on lausumaehdotus, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää nykyisen aikuiskoulutustukijärjestelmän tilalle mallin, joka huomioi erityisesti toisen asteen ja matalan koulutuksen saaneiden perheel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

listen ja pienipalkkaisten mahdollisuudet opiskeluun sekä säädeltyjen sote-, kasvatus-, opetus- ja pelastusalojen erityistarpeet siten, ettei julkisen sektorin osaajapula entisestään heikkenee.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pekonen.

15.17 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Täytyy edelleen ihmetellä tämän aikuiskoulutustuen lakkauttamisen etenemistä tänne eduskunnan suureen saliin, valiokuntaan ja lopulta sitten tällä viikolla tähän päätökseen. Tämä on todella typerä päätös, niin kuin tässä on jo edellä todettu. Jo viime viikolla täällä mietittiin sitä, että tämä esitys olisi viimeistään asiantuntijakuulemisten yhteydessä vedetty pois ei niin järkevänä esityksenä, mutta täällä se nyt joka tapauksessa etenee ilman, että tilalla olisi mitään vastaavaa tukea. Tässä edustaja Ovaska siteerasi edellä kokoomuksen edustajien puheenvuoroja viime kaudelta, joissa perusteltiin hyvin tätä aikuiskoulutustuen olemassaoloa, ja olen miettinyt, mihin nämä puheet ovat unohtuneet.

Kaikki edustajat, jotka tässä edellä käyttivät puheenvuoron, kiinnittivät huomiota tämän hallituksen esityksen tasa-arvovaikutuksiin. Niin kuin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnössäkkin on todettu, niin valiokunta pitää ilmeisenä, että tämä esitys on ristiriidassa tasa-arvolain tasa-arvon edistämismääräyksen kanssa. Täällä on käyty keskustelua sukupuolivaikutusten arvioinnista ja esitetty väitteitä, ettei näihin ole aiemmilla hallituskausilla panostettu. Tosiasiassa kyllä edellinen hallitus nimenomaan vahvisti tasa-arvovaikutusten arviointia, ja päätöksenteko oli myös sen mukaista, ei varmasti tarpeeksi mutta enemmän kuin aikaisemmat hallitukset ja enemmän kuin tämä hallitus tähän mennessä.

Nyt nämä teidän tekemänne leikkaukset kohdistuvat suhteettoman paljon naisiin, ja myös niiden välilliset vaikutukset osuvat naisvaltaisille aloille, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen työvoimapolkua lähdetään aktiivisesti pahentamaan tällä esityksellä. Erityisesti kokoomuksen tasa-arvoselittelyitä on ollut kiusallista kuunnella. Samaan aikaan kun siellä oikean laidan edustajat juhlivat THL:n tasa-arvotiedon keskuksen lakkauttamista isona identiteettipoliittisena voittona, niin samaan aikaan asiasta vastaava ministeri esittää puolestaan suurena tasa-arvosaavutuksena sen, että STM:ssä yritetään tätä lakkauttamista jollain tavalla paikata. Jos nyt kuitenkin puheiden sijasta katsotaan tekoja, niin nämä oikean laidan soturit kuitenkin näyttävät määrittelevän sen politiikan suunnan, ja se suunta on naisvihamielinen. [Mauri Peltokangas: Oho!]

Täällä on kokoomuksen edustajien taholta myös väitetty, että aikuiskoulutustuki ei ole nostanut koulutustasoa, mutta kuitenkin kun me katsotaan näitä tilastoja, niin vain 29 prosenttia tuen saajista on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon ja suurin tuensaajaryhmä on toisen asteen koulutuksen suorittaneet, joita on 40 prosenttia. Ja kun tämä tyypillisin tapaus on se, että esimerkiksi lähihoitaja kouluttautuu sairaanhoitajaksi, niin on pakko kysyä, miten tämä ei muka nostaa sitä koulutustasoa. Ja kun vielä niin sanotusta korvaavasta mallista ollaan tekemässä lainapainotteista, niin on täysin selvää, että matalasti koulutetuilla ei ole realistisia mahdollisuuksia tähän tarttua. Mitä järkeä on siinä, että esimerkiksi toisen asteen tutkinnon suorittaneilta viedään aito mahdollisuus jatkokouluttautumiseen?

Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin, viime viikolla täällä käytiin debattikeskustelua paikoin kiivaastikin tästä aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta ja käytiin myös keskustelua näistä säästöistä, joita hallitus hakee tällä aikuiskoulutustuen lakkauttamisella. Haluan kuitenkin vielä muistuttaa, että aikuiskoulutustuki rahoitetaan lähes kokonaan työttö-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

myysvakuutusmaksuilla. Vuoden 2024 alusta suurtyönantajat saivat jättimäisen lahjan, kun heidän työttömyysvakuutusmaksuaan alennettiin jopa 700 miljoonalla eurolla. On siis aivan turha sanoa, etteikö tähän tukeen olisi varaa jatkossakin, mutta siihen meillä ei, hyvät kollegat, taas ole varaa, että lakkauttamispäätöksellä ajetaan sosiaali- ja terveydenhuolto entistä pahempaan kriisiin. [Mai Kivelä: Se on juuri näin, hyvä puhe!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu. — [Inka Hopsu: Ei toimi tämä näyttö!] — Sitä selvittelään, miten saataisiin toimimaan paremmin. Mutta onneksi kuitenkin puheenvuorot voi varata. [Inka Hopsu: Se vielä onnistuu!]

15.22 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Kävimme jo ensimmäisen käsittelyn yhteydessä pitkän keskustelun tämän esityksen heikkouksista, siitä ajattelun kummallisuudesta, että nyt on ryhdytty puhumaan tämmöisestä kasautuvasta oppimisesta, kun ennen on puhuttu positiivisessa mielessä jatkuvasta oppimisesta ja siitä, miten me yhteiskuntana tarvitaan sitä, että koko ajan opitaan lisää ja voidaan uralla edetä ja kehittyä ja erikoistua.

Esitän TyVin hyvien lausumien lisäksi semmoisen uuden lausuman, joka liittyy sisältöön, jota paljon käsitelimme sivistysvaliokunnassa, ja liittyy myös tähän tasa-arvotietoon, josta täällä jo aiemmin puhuttiin: ”Eduskunta edellyttää, että aikuiskoulutustuen lakkautuksen yhteydessä seurataan lakkautuksen tasa-arvovaikutuksia ja tutkitaan, mikä merkitys työurien pidentämiselle, työhyvinvoinnille ja sairauspoissaolojen vähenemiselle on sillä, että voi aikuisena tarvittaessa vaihtaa alaa ja täydentää osaamistaan opiskellen.” Tästä nimittäin kuulemisessa useamman kerran kuultiin, että tutkimus, jota tästä on tehty, on sentyyppistä, että se pohjaa ihmisten omaan näkemykseen, ja sen takia näitä tutkimuksia ei voitu kuulemma valmistelussa yhtä relevantisti ottaa huomioon kuin numeraalisia tutkimuksia. Kaipaamme lisää selvitystä tästä ja myös näitten tasa-arvovaikutusten arviointia.

Arvoisa puhemies! Minäkin hyödyn aikanaan aikuiskoulutustuesta. Kun olin toiminut suurin piirtein kymmenen vuotta luokanopettajana ja erityisluokanopettajana, sain täydentää omaa koulutussektorin ja aiempaa kehityspoliitiikan ja kehitysyhteistyön koulutustani johtamisen opinnoilla Aalto-yliopistossa. Lainarahalla, pienipalkkaisena, asuntolainaisena pienten lasten vanhempana ei olisi ollut mitenkään mahdollista tällaista jatkokoulutusta hankkia. Jos tämä uusi rahoitusmalli, mistä täällä on puhuttu, tai uusi aikuistuen malli perustuu lainarahaan, niin epäilen, että se karsii aika paljon näitä opiskelijoita pois. No, nämä johtamisen opinnot varmasti olivat sitten uutta työtä hakiessa juuri se, joka erotti ja antoi mahdollisuuden sitten edetä uralla.

Ihmettelen todella tätä hallituksen linjaa, joka kuulostaa siltä, että kun olet yhden alan, yhden tehtävän valinnut, niin siinä sinun tulee sitten pysyä loppuikäsi. Tämä on todella iso muutos suomalaiseen koulutuspoliittiseen ajatteluun, jossa nimenomaan on ajateltu, että meillä ei ole koulutuksessa eikä työuralla tämmöisiä umpiperiä tai pysähtymistä, vaan meillä voi jatkokouluttautua, edetä urallaan, oli sitten mennyt julkisen sektorin naisvaltaiselle alalle tai mille tahansa alalle.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elo.

15.25 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on valitettava osoitus siitä, että hallitus ei arvosta ihmisten työssäjaksamisen tukemista, osaamisen päivittämistä tai uudelleen kouluttautumista. Tämä esitys on valitettavan kestävä...

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Pieni hetki. Nyt meni mikrofoni pois päältä. — Nyt on päällä.

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen osuu kovaa erityisesti naisvaltaisille aloille, aloille, joilla jo nyt on vaikeuksia osaavan työvoiman saamisessa, aloille, joilla on havaittavissa vakava trendi, että ihmiset uupuvat työssään ja hakeutuvat muihin tehtäviin. Tähän meillä ei todellakaan ole varaa. Meistä varmasti moni on kuullut kertomuksia sote-alalla, kouluissa ja päiväkodeissa työskenteleviltä siitä, miten he ovat käyttäneet aikuiskoulutustukea ammatillisen osaamisensa kartuttamiseen ja koulutustason nostamiseen. Edustaja Hopsu sellaisen konkreettisen esimerkin meille tässä salissa juuri kertoi. Nyt hallitus lähettää näille ihmisille viestin, että tämä kouluttautuminen ei ole yhteiskunnalle arvokasta, ja se on kyllä väärä viesti.

Arvoisa puhemies! Esitys aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta on ristiriidassa myös hallituksen omien linjausten kanssa, osaamis- ja koulutustason nostamisen kanssa ja työllisyyttä edistävien tavoitteiden kanssa. Siksi on erityisen vaikea ymmärtää, miksi tämä esitys edelleen täällä eduskunnan käsittelyssä on.

Aikuiskoulutustukea olisi pitänyt lakkauttamisen sijaan uudistaa. Sen on moni kollega tässä salissa jo tänäänkin todennut. On käsittämätöntä, että hallitus kiirehtii lakkauttamaan tuen ennen kuin vaihtoehtoja mallia on edes olemassa. Vihreät ovat esittäneet mallia, jossa aikuiskoulutustuki mahdollistaisi nykyistä paremmin tutkinnon osien ja täydennyskoulutusten suorittamisen työn ohella. Suuntaisimme tukea heille, joiden työhistoria tai koulutustausta on puutteellinen tai työmarkkina-asema muuten hauras. Jätimme lokakuussa toimenpidealoitteen, jossa esitimme, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin aikuiskoulutustuen kehittämistyön käynnistämiseksi ja peruisi aikuiskoulutustuen lakkautuksen.

Arvoisa puhemies! Vähintä, mitä voidaan tehdä, jos ja valitettavasti kun näyttää siltä, että hallituksen esitys hallituspuolueiden tuella ja voimin saa eduskunnan enemmistön tuen, on se, että päätöksen vaikutuksia seurataan ja tutkitaan. Sen takia näiden muiden mietinnöissä olevien lausumien ohella kannatan tätä edustaja Hopsun tekemää lausumaehdotusta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

15.28 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kun tässä nytten toisessa käsittelyssä jatkamme keskustelua nimenomaan aikuiskoulutustuen, vuorotteluvapaan ja ammattitutkintostipendin lakkauttamisesta, niin tälle yhteenvetona voin todeta sen järjettömyyden, mikä näihin lakkauttamisiin liittyy.

Niin kuin tuolla meidän vastalauseessa aivan oivallisesti todetaan: ”Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi on ajoitukseltaan, vaikutuksiltaan ja harkinnaltaan kestämätön. Esitys osuu pahiten työvoimapula-aloille, joilla alanvaihtajien siirtyminen ja osaamisen edelleen kehittäminen vaikeutuvat. Yhteisvaikutukset asumistuen, ansioturvan ja lapsikorotusten leikkausten kanssa on arvioitu puutteellisesti.” Tätähän tämä hallituspolitiikka on ollut, puhutaan me leikkauksista tai muista näistä ikävistä päätöksistä, mitkä kohdentuvat nimenomaan näihin pienituloisiin.

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on myös aika erikoinen perustelu siinä, että kun se lakkautetaan, niin se lisää sitten työllisyyttä. Nimenomaan se näkemys perustuu siihen, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

kun työntekijä ei ole kouluttautumassa ja nostamassa omaa työmarkkina-arvoaan vaan hän tekee työtunteja, niin sitten työllisyys ikään kuin lisääntyy. No, onhan tämä todella erikoinen peruste sen työllisyyden lisääntymiselle. Ja sama erikoisuus tietysti myös tämän aikuiskoulutustuen leikkaamisen ja lakkauttamisen osalta on se, että valiokunnassa kuultiin hallituksen työryhmää johtanutta valtiosihteeriä, jonka selvityksen mukaan on ollut esillä lainapainotteisuuden kasvattaminen tässä lainausmerkeissä uudessa mallissa. Lainapainotteisuuden kasvattaminen karsii mahdollisuuksia etenkin pienituloisilla kouluttautua eteenpäin ja edetä vaativimpiin tehtäviin tai vaihtaa ammattia. Aivan käsittämätöntä, että tällaiseen painotukseen oltaisiin sitten mahdollisesti tässä korvaavassa mallissa menossa.

Ammattitutkintostipendin lakkauttaminen jatkaa samaa järjettömyyttä, joka kohdistuu taas näihin pienituloisiin. Me tiedetään, että opiskelijat ovat pienillä tuloilla ja tämä ammattitutkintostipendi on ollut kannustava tekijä. Se on ollut tulolähde siltä osin kuin se stipendi on saatu, ja sitä on myös haettu aktiivisesti. Elikkä tämänkin lakkauttaminen jälleen kerran koskee taas näitä pienituloisia.

No sitten, kun jatketaan tätä hölmöjen päätösten listaa, niin on vuorotteluvapaan lakkauttaminen. Hallitusohjelmassa on kirjattu ja aiemminkin hallitus on todennut sen, että työuria pitää jatkaa ja työhyvinvointia pitää kehittää ja parantaa. Kyllä se on selvää, että vuorotteluvapaan lakkauttaminen nimenomaan ei ainakaan paranna sitä, että työssäjaksaminen lisääntyisi, työurat pitenisivät ja paranisivat.

Että kaiken kaikkiaan nämä päätökset ovat kyllä todella huonoja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

15.31 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä kuulluissa puheenvuoroissa on erinomaisesti perusteltu sitä, miksi aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevat lait tulisi hylätä. En lähde toistamaan yksityiskohdaisesti näitä perusteluita, vaan esitän muutaman yleisen huomion tästä kokonaisuudesta.

Toimin yli 30 vuotta esimies- ja työnantajatehtävissä sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla ja muistan, kun nämä lait ja niihin liittyvät etuudet tulivat. Niitä pidettiin silloin erittäin merkittävinä hyvinkin monella tavalla. Tietysti se nyt eniten esillä ollut asia on se, että sosiaali- ja terveysala on hyvin dynaaminen, jatkuvasti muuttuva, ja lisäkoulutusta tarvitaan lakkaamatta aivan niin kuin monilla muillakin, muun muassa täällä käsiteltyillä, koulutusaloilla.

Vähemmälle on tässä keskustelussa jäänyt ehkä sellainen sosiaalipoliittinen näkökulma, että monta kertaa tällä alalla työskentely on varsin raskasta, ja opinnoissa hetkeksi pysähtyminen ja irtoaminen siitä arjen työstä on lisännyt jaksamista, lisännyt motivaatiota, ja varsinkin vuorotteluvapaassa se tarjosi mahdollisuuden sitten työttömänä olevalle henkilölle toisaalta päästä työn syrjään jälleen kiinni, mikä oli monella tavalla erittäin merkittävää. Kaikkien elämäntilanteet eivät ole sellaiset kuin monilla korkeakouluopintoja suorittaneilla, kuten itselläni, että suoraan koulun penkiltä lähdetään korkeakoulututkintoa suorittamaan ja sitä sitten täydennetään. Monet ovat perustaneet perheen hyvin nuorena. Täällä on kerrottu esimerkkejä siitä tilanteesta, missä ollaan. Ja silloin on suuri vaara jämähtää, jäädä siihen matalamman koulutuksen tilanteeseen, jossa ollaan, ellei meillä ole yhteiskunnassa sitä tukevia järjestelmiä, niin että kannustamme ja tuemme sitten jatkokoulutukseen ja jopa alanvaihtoon tai pidemmälle etenemiseen tällä omalla alalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

Aivan yleisellä tasolla minun täytyy sanoa, että minusta kuulostaa järjettömältä, että me ajattelemme, että me laskemme työllisyysvaikutuksia, esimerkiksi 10 000 työllistä lisää, sillä, että ihmiset opiskelevat vähemmän, koska kaikki opiskeluhan — sanon: kaikki opiskelu — on se, mitä me nyt tarvitsemme lisää tässä yhteiskunnassa. Meidän pitää opiskella enemmän, pidempään, paremmin, tehokkaammin. Se, että me laskemme, että kun me vähennämme opiskelua ja sitten meillä on siitä mekaanisella laskutoimituksella enemmän töissä, ei lisää millään järkevällä tavalla työllisyyttä, myöskään säästötoimenpiteenä.

Minä hyväksyn sen, että me tasapainotamme valtiontaloutta ja moni säästötoimenpide iskee kiperästikin joihinkin asioihin, mutta ei pidä tehdä järjettömiä, tyhmiä säästötoimenpiteitä, jollaisesta nyt on tässä kyse.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

15.34 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Muutama asia näihin aikuiskoulutustuen saamisen edellytyksenä oleviin asioihin, jotka kertovat siitä, kuinka tarpeellinen tämä on niille ihmisille, kun miettii sitä, minkälaiset edellytykset on, että yleensä tällaista saa.

Aikuiskoulutustuki on ollut parikymmentä vuotta voimassa, ja se on kehittynyt tässä vuosien aikana. Ja niin kuin tässä on tullut esiin, se rahoitetaan puoliksi työnantajan ja puoliksi työntekijöitten vakuutusmaksuilla, eli tämä 175 miljoonaa vuodessa on kollektiivinen rahoitus — se oli vuoden 2022 määrä, paljonko aikuiskoulutustukea oli, viime vuonna se luku oli yli 180 miljoonaa.

Mutta sitten näihin edellytyksiin. Aikuiskoulutustukea saadakseen on täytynyt olla vähintään vuoden nykyisessä työ- tai virkasuhteessa tai yrittäjänä ja työelämässä vähintään kahdeksan vuotta. Eli niillä ihmisillä on työelämäkokemusta ollut jo pidempään, ja siinä mielessä he ovat nähneet, missä kohtaa pitää osaamista päivittää. Tämä on hyvä esimerkiksi siitä.

Sitten tämä ei ole tämmöinen avoin sekki. Aikuiskoulutustukea voi käyttää työuran aikana yksiin tai useampiin opintoihin yhteensä 15 kuukauden ajan, yhdessä tai useammassa erässä. Tämmöinen mahdollisuus on kerran elämässä olemassa, se, miten sitä sitten käyttää.

Näistä määristä, joita tässä on tuotu esiin: tämä määrä, neljännesmiljoona suomalaista viimeisen kymmenen vuoden aikana, on osoittanut, että se on ollut tarpeellinen.

No, mitä tämä tuki sitten käytännössä on ollut? Se on peruskoulutasolla ja toisella asteella ollut vuonna 22 keskimäärin noin 1 400 euroa kuukaudessa ja korkeakouluasteella noin 1 600 euroa kuukaudessa — eivät mitään päätähuimaavia lukuja: 1 400, 1 600 euroa. Tämän tasosta, siitä, että se ei ole kovin suuri, kertoo myöskin se, että kolmasosa on joutunut vielä lainarahoitteisesti tukemaan opiskelua. Eli sekin kertoo siitä kokonaisuudessaan.

Sitten vielä yksi edellytys. Tämän koulutuksen tulee soveltua aikuiskoulutustuella rahoitettavaksi, ja sitä voidaan myöntää vain Suomessa järjestettäviin ja julkisen valvonnan alaisina toimivissa oppilaitoksissa oleviin opintoihin.

Eli nämä ovat ne ehdot, riittävä työkokemus, sellainen koulutus, jota Suomessa valvotaan, ja sitten tukimuoto on tuon kokoinen. Nämä ovat olleet ne edellytykset, miten sitä aikuiskoulutustukea on saatu.

Arvoisa rouva puhemies! Minusta pitäisi olla huolissaan erityisesti kaikista niistä tiedoista ja ihmisistä, kun puhutaan, että koulutus kasautuu työpaikoilla ja vähemmän koulu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

tusta saaneet ihmiset saavat vähiten työnantajan koulutusta työurallaan. Juuri niitä vartenkin tällainen koulutusjärjestelmä pitäisi olla, että he saisivat vaihtoehtoisen tavan itse opiskella, jos työnantaja ei kouluta, ja tämä on yksi kanava ollut ja nämä määrät kertovat siitä aika paljon.

Sitten kun on näitä vaihtoehtoja, joita hallitus eri työryhmissä nyt on esittänyt, että mentäisiin lainapainotteisuuteen tai opintotukipainotteisjärjestelmiin, niin ihmisen, joka tienaa noin 2 000—3 000 euroa kuukaudessa ja on perheellinen, lienee mahdotonta ruveta ottamaan sitten vielä siihen opintolainaa, että pääsee lisää kouluttamaan itseään, ja sekin on tässä esteenä ilman muuta.

Sitten on tuotu suurena voittona tämä 10 miljoonaa euroa tälle sote-puolelle rahoitusten järjestämistä. Jos mittaluokkaa katsotaan, että on 175 miljoonaa tässä järjestelmässä, jonka työnantajat ja palkansaajat yhdessä rahoittavat, ja nyt sitten valtio laittaisi 10 miljoonaa tähän rahaa, niin jos ne tukikuviot olisivat suurin piirtein samanlaisia kuin tässä, niin sillä valtion 10 miljoonalla saataisiin noin 1 700 ihmistä koulutettua, kun tällä koulutetaan noin 30 000 ihmistä, eli mittaluokatkin täytyy muistaa.

Arvoisa rouva puhemies! Aikuiskoulutustukea pitäisi uudistaa, ei lakkauttaa, ja se tässä on todella iso, iso virhe tässä tilanteessa, jossa koulutusta tarvitaan enempi. Uudistuksesta on moni taho ollut yhtä mieltä. Kaikki palkansaajapuolet, myös kuntatyönantajat ja hyvinvointialuetyönantajat ovat sitä mieltä, että tätä järjestelmää pitäisi viedä eteenpäin ja kehittää sitä ja pitävät tätä erittäin tarpeellisena. Myös Työllisyysrahasto on omia ehdotuksiaan tuonut tämän asian osalta, jolle malleja olisi ollut, johon tarttua, ja siinä mielessä pidän täysin kummallisena tätä, että tämä yleensä käsitellään tässä eduskunnassa, jonka pitäisi olla myöskin sivistystä ja koulutusta tukeva paikka.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

15.40 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys tosiaan koskee niin aikuiskoulutustuen kuin ammattitutkintostipendin että vuorotteluvapaan lakkauttamista.

Tästä vuorotteluvapaasta: tämän vuorotteluvapaajärjestelmän tarkoituksenahan on toisaalta lyhytkestaisen työstä poissaolon avulla edistää työntekijän työssä jaksamista ja toisaalta samaan aikaan sitten tarjota samalla mahdollisuus parantaa työttömänä työnhakijana olevan henkilön työllistymisedellytyksiä määräaikaisten työkokemuksen avulla.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisten materiaalia jos katsoo, niin sieltä selviää, että tosiaankin lähes kaikki tahot suhtautuivat tämän vuorotteluvapaan lakkauttamiseen kielteisesti. Lausunnoissa tuotiin esiin muun muassa se, että vuorotteluvapaan lakkauttaminen ei tue ensinnäkään hallitusohjelman kirjauksia työllisyyden lisäämisestä ja työurien pidentämisestä. Näissä lausunnoissa myös korostettiin sitä, että työntekijän mahdollisuus vuorotteluvapaaseen tukee työhyvinvointia ja työssäjaksamista ja on sillä tavalla tärkeä tekijä työurien pidentämisen ja työkyvyn ylläpitämisen edistämiseksi. Nykyisen työhistoriaa vaatimuksen takia vuorotteluvapaajärjestelmä edistää erityisesti työuran loppupuolella olevien ihmisten työssäjaksamista.

Haluaisin muutaman tai oikeastaan yhden näkökulman nostaa esiin, hyvin tärkeän näkökulman siitä, että vuorotteluvapaa on osaltaan toiminut aivan erityisesti tietyllä tavalla heikoimmassa asemassa työelämässä olevien tukena. Opposition yhdessä jättämässä vastalauseessa todetaan, että näissä lausunnoissa on nimenomaan korostettu sitä, että vuorot-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

teluvapaasijaisena toimivien työttömien työllisyys on ensinnäkin parantunut, mutta sitten myöskin vaikkapa Kuuloliiton lausunto siitä, että tämä vuorotteluvapaajärjestelmä on tarjonnut monelle vammaiselle, osatyökykyiselle työntekijälle mahdollisuuden päästä työelämään. On todella tärkeä näkökulma se, että niin vammaisilla kuin eri tavalla osatyökykyisillä olisi mahdollisuus päästä mukaan työelämään, ja siinä osaltaan tämä vuorotteluvapaajärjestelmä on toiminut yhtenä porttina tässä tärkeässä asiassa.

Tuossa opposition vastalauseessa todetaan myöskin siitä, että jopa työ- ja elinkeinoministeriö suhtautui vuorotteluvapaan lakkauttamiseen kriittisesti. Tässä vastalauseessa sitten todetaan, että vuorotteluvapaan seurauksena on saatu hyvinvointia, osallisuutta, sosiaalista hyvää ja työllistymistäkin sijaisille. Harva muu aktiivinen työvoimapalvelu tuottaa näin monitahoisia hyötyjä samanaikaisesti.

Arvoisa rouva puhemies! Juuri näiden seikkojen takia tätä vuorotteluvapaajärjestelmääkin kannattaisi kehittää, parantaa, uudistaa eikä lakkauttaa kokonaan, niin kuin hallitus nyt on tekemässä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nikkanen.

15.44 Saku Nikkanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä nyt käsittelyssä oleva aikuis-koulutustuen ja ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesitys on tämän hallituksen älyttömien esitysten sarjassa ehkä se kaikkein älyttömin. Tämä esitys osuu pahiten työvoimapula-aloille, joilla alanvaihtajien siirtyminen ja osaamisen edelleen kehittäminen vaikeutuvat. Yhteisvaikutukset asumistuen, ansioturvan ja lapsikorotuksen leikkausten kanssa on arvioitu puutteellisesti, niin kuin tässä on useasti todettu. Yksilön kannalta esitys luo sumeutta, epätietoisuutta tulevasta sekä eräille aloille jopa kriittistä koulutetun työvoiman vajetta. Tämä tapahtuu tilanteessa, jossa Suomen talous vaatisi näköalaa, luottamusta ja uskoa tulevaan sekä nousua ylös taantumasta. Lakkauttamiset eivät tue tavoitteita työllisyyden nostamiseksi ja työurien pidentämiseksi, eikä niillä näin ollen ole myöskään aitoa valtiontaloutta tasapainottavaa vaikutusta.

Aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttaminen ovat iso tasa-arvokysymys. Lakkautukset koskevat etenkin naisvaltaisia aloja: naiset käyttävät aikuiskoulutustukea ja vuorotteluvapaata enemmän kuin miehet. Lakkauttaminen heikentää merkittävästi työssäjaksamista ja naisten mahdollisuuksia kehittää ja ylläpitää ammatitaitoaan.

Kehysriihessä hallitus kohdisti valtion varoja 10 miljoonaa euroa hoiva- ja hoitoalojen sekä opetuksen työvoimapula-aloille. Tätä kehysriihipäätöstä verovaroista ei tarvittaisi, jos hallitus jatkaisi nykyistä aikuiskoulutustuen toiminta- ja rahoitusmallia.

Arvoisa rouva puhemies! Täällä salissa kun olemme tätä varsin vilkasta keskustelua tästä nimenomaista lakimuutoksesta käyneet, niin on tullut useasti ministeri Satosenkin puheenvuoroissa esille se, että mitään korvaavaa järjestelmää tähän aikuiskoulutustukeen ei ole vielä toistaiseksi tarjolla. On viitattu Rissasen työryhmän huolelliseen valmisteluun, mutta täytyy sanoa, että Rissasen työryhmä on kyllä kovin hitaasti tätä asiaa valmistellut. No, kun olemme sitten pyytäneet edes jotain tietoa siitä, millainen tämä Rissasen työryhmän esitys sitten mahdollisesti on, niin on tuotu esille tämä, että lainapainotteisuutta lisätään.

Minun täytyy kyllä tätä linjausta ihmetellä, kun katsoo niitä tuloksia, että millainen väki on tätä aikuiskoulutustukea käyttänyt. Ei siellä oikeasti ole niissä tilanteissa varaa mitään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

opintolainoja enää ottaa. Nämä ovat ihmisiä, jotka ovat työskennelleet esimerkiksi lähihoitajana — tai esimerkiksi oma vaimoni, joka työskenteli sosionomina ja kouluttautui yhteiskuntatieteiden maisteriksi, olen hänestä erittäin ylpeä, tästä hänen suorituksestaan. Meidän perheessä tarvittiin nimenomaan tätä aikuiskoulutustukea, ei meillä olisi ollut varaa kahden lapsen kanssa, kun vaimo oli yliopistossa ja meikäläinen pienipalkkaisena liikunnanohjaajana. Ei mitään mahdollisuuksia, että vaimo olisi voinut sosiaalityöntekijäksi koulutautua saatikka että oltaisiin niitten talolainojen ja muiden päälle vielä sitten lainaa lisää otettu. Ei se vaan yksinkertaisesti ole mahdollista.

Pelkäänpä, että tämä Rissasen malli, kun aikanaan sieltä sitten tueksi tulee... Kyllä nämä koulutukset ja koulutuspolut ja itsensä kehittäminen tulevat väkisinkin vähentymään tässä maassa, ja siihen meillä ei oikeasti olisi varaa. Mutta toivon, hyvä hallitus ja hallituspuolueiden edustajat, että luotte myös painetta sinne Rissasen työryhmän lopputulemaan, että nämä pahimmat skenaariot, mitä tässä nyt väistämättä tulee mieleen ja näyttää toteutuvan, eivät toteutuisi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pekonen.

15.48 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Täytyy kiittää edustaja Nikkasta tästä erittäin hyvästä arjen esimerkistä, miten tätä aikuiskoulutustukea käytetään ja miten se on ollut hyödyksi myöskin tässä kyseisessä tapauksessa. Täytyy myös todeta, että vähän voimattomana katson tässä, kun olemassa olevaa tuhoetaan. Tänä keskustelu ei ole ollut niin kovin vilkasta, ja ehkä kuvaavaa on se, että hallituspuolueen edustajat, joita täällä salissa on kohtuullisen monia, eivät ole käyttäneet puheenvuoroja tästä aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta. Eipä liene teillä perusteita puolustaa tätä päätöstä.

Arvoisa puhemies! Melkein tekisi mieli sanoa, että tämä nykyinen hallitus on koulutusvihamielinen hallitus. [Miko Berbom: Voi voi!] Teille arvossa on tuottavaa työtä tekevä aikuinen, ei niinkään itseään kehittävä aikuisopiskelija. Aivan niin kuin tässä edellä edustaja Lindén kuvaili hyvin tuota tilannetta, mikä tämän aikuiskoulutustuen osalta on, että te ette näillä päätöksillä edesauta sitä, että ihmiset voisivat jatkossa kouluttautua työn ohella tai työuransa keskivaiheilla, vaan teille ainoastaan arvoa on sillä, että ihminen on työssä, tai jos haluaa opiskella, niin se on tehtävä lainarahalla. Mutta kyllä se niin on, hyvät edustajakollegat, että ei lähihoitajan palkalla perheellisenä asuntolainallisena ole niin helppoa enää lisää lainaa ottaa, että kouluttautuisi sairaanhoitajaksi. Ei se palkankorotus siinä nyt mikään niin merkittävä ole.

Vielä kerran täytyy ihmetellä tätä näköalattomuutta ja sitä, että tämä aikuiskoulutustuki todella nyt lakkautetaan ilman, että tässä olisi mitään korvaavaa mallia jo valmiina. Mallia valmistellaan, mutta malli ei ole valmiina. Jäämme nyt odottamaan, millainen malli sieltä tulee. Tämä on vähän niin kuin hölmöläisen peiton jatkamista, että ensin lakkautetaan olemassa oleva malli ja sitten ruvetaan kehittämään jotakin uutta mallia ja laitetaan siihen rahaa tietämättä, millainen malli sieltä sitten ulos tulee ja millaisia tuloksia sillä mallilla olisi saatavissa. Sen sijaan, että te olisitte nyt tarttuneet tämän olemassa olevan aikuiskoulutustuen kipukohtiin ja korjanneet ja tehneet muutoksia niihin haastaviin kohtiin, te lakkautatte tämän kokonaan.

Ja ehkä vielä puhemies, totean, että kyllä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemisissa myös työnantajatahot painottivat sitä, että tämän tuen lakkauttamisella tällä aikatau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

lulla voi olla jopa kriittinen vaikutus sote-palveluiden saatavuuteen tulevaisuudessa. Sitäkö te haluatte?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

15.51 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomen taloudellinen tilanne on katastrofaalinen tai vähintäänkin erittäin vaikea. Hallitus on tehnyt päätökset yhdeksän miljardin euron sopeutuksista. Tämä on se taso, jolla me saadaan pysäytettyä Suomen valtion velkaantuminen ja vältetään EU:n liiallisen alijäämän menettelyyn joutuminen. Tämä yhdeksän miljardin paketti on kokonaisuus, jonka yksi osa on tämä lakiesitys, jota nyt täällä käsittelemme, ja sen tavoitteena on vähentää julkisia menoja ja lisätä työllisyyttä.

Oppositio on tässä salissa vastustanut käytännössä kaikkia tähän yhdeksän miljardin euron sopeutuspakettiin tähän mennessä tulleita lakiesityksiä [Aino-Kaisa Pekonen: Tehkää oikeudenmukaisia esityksiä!] ja keskittynyt kritiikissään näiden yksittäisten päätösten moittimiseen. Kuitenkin suuri osa oppositiopuolueista jakaa talouden tilannekuvan ja on ainakin puheissa sitoutunut tähän yhdeksän miljardin euron sopeutukseen — tarjoamatta kuitenkaan realistisia vaihtoehtoja tälle kokonaisuudelle.

Mitä tulee tähän lakiesitykseen, OKM:n arvion mukaan aikuiskoulutustuen lakkautuksen vaikutukset jatko- ja täydennyskoulutukseen hakeutumiseen ovat hyvin maltilliset. Lisäksi OKM on nyt selvittänyt asiaa ja todennut, että ei havaittu aikuiskoulutustuen vaikuttavan merkittävästi uusien opintojen aloituksen todennäköisyyteen. [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: Hyvä puhe!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

15.53 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Odotinkin tätä puheenvuoroa, koska tässä tilanteessa, missä me nyt olemme, ajattelin, että ei tätä millään muulla tavalla hallituksen taholta tulla perustelemaankaan kuin tietynlaisella pakkoretoriikalla ja vaihtoehtottomuudella. Meillä oli tänään valtiovarainvaliokunnassa neljä maamme aivan johtavaa ekonomistia kuultavana julkisen talouden suunnitelmasta. Koska kuuleminen on vielä auki, ei kuulu sillä tavalla yksityiskohdittain referoida heidän esityksiään — ne tulevat lähiaikoina, kun kuuleminen klousataan, ja tulevat olemaan julkisia asiakirjoja — mutta sen vertahan tätä julkista keskustelua koko aika käydään, että siellä tuli erinomaisesti esille muun muassa se, että me kaikki ymmärrämme julkisen talouden sopeuttamistarpeet. Mutta mikä on sen aikataulu, mikä on sen painotus esimerkiksi verotulojen ja sitten menosäästöjen kanssa, miten sitten näiden kahden kokonaisuuden verotuksen sisällä kohdennetaan ja miten sitten siellä palvelujärjestelmän tai menojen puolella kohdennetaan, nämä eivät ole mitään vaihtoehtottomia asioita.

Ymmärrän hallituksen näkökulmasta, että kun on kursittu kokoon semmoinen tietynlainen paketti, niin silloin lähdetään siitä, että tätä ei voi nyt minkään kohdalta muuttaa. Mutta tässä ei olla kuultu yhtään tähän itse asiaan menevää sellaista puheenvuoroa, missä olisi pystytty perustelemaan, että tämä on jollakin tavalla järkevä toimenpide. Jos kuulitte — niin kuin varmaan kuulitte — edellisen puheenvuoroni, niin koska olin jotenkin ajatuksisani ennakkoinut, että tämä on se logiikka, mikä tässä on taustalla, niin halusin todeta, että esimerkiksi itse olen valmis hyväksymään aika moniakin säästötoimenpiteitä menoissa. Ja monet niistä ovat sellaisia, että ne kirpaisevat, ne huonontavat jotain tiettyä etuutta tai jo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

tain tiettyä palvelua, mutta siellä on tässä suuressa kokonaisuudessa selvästi osoittautunut olevan muutama sellainen, joka ei kerta kaikkiaan ole kokonaisuutena toimiva. En tänään ryhdy puhumaan hoitotakuusta, mutta mainitsen sen, koska se on selvästi toinen, joka tulee aiheuttamaan enemmän haittaa kuin mitä siitä sitten saadaan hyötyä sen säästön kautta. Ja tässä on aivan selvästi toinen kokonaisuus.

Tässähän on tuotu esille oikeastaan äskeisessäkin Valtolan puheenvuorossa vain tämä säästövaikutus. Eli eihän tässä tämä työllisyysvaikutus ole oikeastaan mikään. Koska jos kerran perustellaan sillä, että voivathan ihmiset jatkossa ottaa lainaa ja kouluttautua, niin silloinhan ei mitään työllisyysvaikutuksia tule. Jos sama määrä ihmisiä on pois työelämästä, kouluttautuu yhteiskunnan tuella tai lainalla, niin yhtään enempää ihmistä ei ole töissä, jos he kouluttautuvat lainalla. Eli se ainoa olennainen asia on tämä säästövaikutus, ja tämä on erittäin huono säästövaikutus, niin kuin ylipäätään koulutuksesta säästäminen on.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

15.56 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Minusta kaikkein suurin ongelma tässä taustalla on, että ajatellaan, että yksi tutkinto kun on suoritettu, niin sillä mennään sitten läpi työuran ja yhteiskunnan ei tarvitse enää miettiä sitä, ottaako ihminen toisen ja tukeako toista tasoa opiskella lisää ja laajentaa sitä osaamista. Ajatellaan, että suoritat yhden tutkinnon ja tällä menet läpi työuran. Nykypäivän työelämä on aivan toisenlainen. Se tarvitsee koko ajan päivittämistä, se tarvitsee koko ajan osaamisen laajentamista. Sitten jos ajatellaan, että Suomen pitäisi pärjätä laajasti kansainvälisessä kilpailussa tai missä tahansa ja hoitaa nämä velvoitteet ja saada talous tasapainoon, niin meillä on oltava osaamista. Ja sen osaamisen pitää olla muillakin tasoilla kuin sillä tohtoritasolla. Sitä pitää olla laajasti sitä osaamista, ja tämä on se näkökulma tässä. Me ollaan koko ajan puhuttu, niin kauan kuin minä muistan, työelämässä on sanottu, että hankkikaa osaamista, kehittäkää itseänne, sillä työuria voidaan jatkaa ja saadaan omaa työtä kehitettyä ja samalla työn tuottavuutta parannettua, mikä on sen kilpailukyvyyn ja pärjäämisen taustalla.

Kun täällä monia ammatteja on tuotu esiin, niin on puhuttu kovasti osajapulasta. Esimerkiksi sosiaali- ja terveyssektorilla on monia ammatteja, joissa toimivat ovat tätä kautta saaneet mahdollisuuden pärjätä sillä uralla. Vuosittain yli 5 000 henkilöä opiskelee alan sisällä tai alalle ja vain noin 2 000 tulee opiskelemaan sieltä alalta pois. Tässä on tämäkin näkökulma, että koko ajan se työvoimapula-ala, joka tarvitsee eniten ammattilaisia nyt yksittäisenä alana, on tästä saanut aika ison tuen.

Eli minusta tässä nyt kulminoituu aika pitkälle tällainen iso poliittinen linja, että nyt yksilön vastuuta pitää kasvattaa kaikella tavalla, mitä yhteiskunnassa tehdään, ja yhteiskunnan pitää mahdollisimman vähän ottaa osaa sen yksilön elämään. Yhteiskunta voi vain yhdellä tavalla tukea antaa: peruskoulutus ja yksi tutkinto ja sitten koeta pärjätä tällä työura läpi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pekonen.

15.59 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa rouva puhemies! Vielä edustaja Valtolan puheenvuoroon olisin halunnut todeta, että mitä näihin säästöihin tulee, niin kyllä se nyt niin on, että tämä aikuiskoulutustuki rahoitetaan lähes kokonaan työttömyysvakuutusmaksuil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2024 vp

la. Ja tiedän, että hallitus aikoo sieltä nämä vakuutusmaksut sinne julkisen talouden pohjattomaan kassaan siirtää, mutta pidän sitä hieman kyseenalaisena toimenpiteenä.

Ja mitä sitten tulee ylipäättänsä julkiseen talouteen ja säästöihin, niin kyllä minun pitää todeta, että politiikassa on aina vaihtoehtoja. Minusta on aika laiskaa meiltä poliitikoilta todeta, ettei olisi vaihtoehtoja, tai olla todella vaihtoehtoton. Aina on vaihtoehtoja. Mutta täytyy myös jotenkin olla huolissaan siitä, että kun minusta tuntuu, että täältä oppositiosta jokaisesta eduskuntaryhmästä on esitetty vaihtoehtoja hallituksen talouspolitiikalle, niin ette te halua kuulla niitä. En tiedä, kuuletteko te, kuunteletteko te, vai ettekö te vain halua ottaa huomioon sitä, mitä täällä puhutaan. Mutta aina on vaihtoehtoja, ja niitä on yritetty myöskin teille tarjota.

Ja siihen, mitä edustaja Lindén tuossa äsken edellä totesi, että pitää myös nähdä se, millaisia vaikutuksia niillä päätöksillä on, mitä täällä tehdään: vaikka nyt esimerkiksi juuri tämän aikuiskoulutustuen lakkauttamisen osalta meille ovat valiokunnassa asiantuntijat todenneet, että tällä tulee olemaan kriittisiä vaikutuksia sote-alan henkilöstön saatavuuteen. Olen huolissani siitä, että kyllä täällä pääministeriä myöden kyselytunnilla puhutaan siitä ja pohditaan sitä, mistä saadaan sote-alalle henkilöstöä ja mikä on se sote-alan vetovoima ja pitovoima, ja samaan aikaan sitten tehdään tällaisia päätöksiä täällä.

Muutenkin sitten tietysti näistä etuuksien leikkauksista, joita tällä kaudella on tehty ja jotka eivät nyt tähän asiaan kuulu: Totean vaan, että tavallaan se näköalattomuus ja se, että ei nähdä päätösten seurauksia, on huolestuttavaa. Nämä päätökset tulevat lisäämään ihmisten pahoinvointia, joka tulee lisäämään myöskin ihmisten osattomuutta tässä yhteiskunnassa. Minä toivoisin, että te kaikki tutustuisitte hyvinvointitalouteen, siihen, kuinka ihmiset voisivat paremmin tässä yhteiskunnassa, olisivat varmasti sen jälkeen tuottavampia ja meillä olisi kaikin puolin parempi olla koko tässä yhteiskunnassa.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.